



ש ת י ל ה

בעציוס

כתבה | מורן גבעון - עיצוב גנים בנוף
צילום | דורון אמבר

מדריך מצולם לשתילה במיכלים: מהם הכללים הבסיסיים, העקרונות, איך שותלים הלכה למעשה ואלו אפשרויות עיצוב עומדות בפנינו

מה נדרש על מנת להתחיל:
עציץ
חומר מנקז - טוף, חצץ, חרס
מצע שתילה
צמחים.
זוג ידיים.
ועכשיו, נותר רק להכין... בהצלחה!

גינון במיכלים מספק הנאה גדולה לכל חובב גינון באשר הוא. לגן המתחיל - זו התחלה קלה, פשוטה, עם אחוזי הצלחה גבוהים (אם פועלים לפי הכללים). גם לגן המכור הוותיק, יש אינסוף אפשרויות של שילובי צמחים, מיכלים ייעודיים או 'אלטרנטיביים', בכתבה זאת נלמד כיצד שותלים צמחים במיכלים, מהם הכללים הבסיסיים, העקרונות, איך שותלים הלכה למעשה ואלו אפשרויות עיצוב עומדות בפנינו.

כמה נקודות שיש לשים לב אליהן לפני קניית המיכל והצמחים: ראשית, יש לבדוק מהם **תנאי האקלים** השוררים במקום בו אנו רוצים להציב את המיכל. האם יש שמש כל היום? חלק מהיום? צל מלא? האם המקום מוגן או חשוף לרוחות? בדיקה ראשונית זו הינה קריטית להצלחת ולשגשוג הצמחים שכן לכל אקלים בבית או בגינה - יש את הצמחים המתאימים. עדיף להתחיל במקום שבו רוצים למקם את העציץ, ורק אז לבחור עציץ על פי גודלו והחומר ממנו הוא עשוי ולבסוף - את הצמחים המתאימים לתנאים השוררים במקום.

מקום, מיכלים וצמחים: משתלת יער, מושב משמרת

עדיף להתחיל בבחירת המקום שבו רוצים למקם את העציץ, ורק אז לבחור עציץ על פי גודלו והחומר ממנו הוא עשוי ולבסוף- את הצמחים המתאימים

עציץ קטן

צמח אחד (עונתי חורפי). נבחרה **רקפת מצויה**, זן גנני עם צבעים של צמח בר. השילוב בין צמח אחד מרשים לבין מיכל פשוט מדגיש את יופייה של הרקפת, את צבע הפריחה ואת העלווה המעניינת. הגוון הכסוף של הפח אינו מתחרה עם צבעי הצמח ומאפשר להם לבוא לידי ביטוי.

1. מילוי שכבה של טוף בתחתית
2. מילוי כשליש אדמה מעל שכבת הטוף
3. הוצאת הצמח מהמיכל המקורי
4. הכנסת הצמח למיכל החדש
5. מילוי אדמה והידוקה מסביב לצמח
6. המיכל החדש מוכן!



נקודה נוספת הינה **צריכת המים** של הצמחים. מומלץ שלצמחים הנשתלים באותו המיכל תהינה דרישת מים דומה. חלק מהצמחים הינם גמישים יותר ויכולים 'לסבול' טווח גדול יותר של השקיה ויש כאלו שפשוט ימותו במידה ולא יקבלו את ההשקיה שהם זקוקים לה. יש להשקות במידה, עודף או מחסור במים הינם גורמי התמותה המובילים בצמחים במיכלים כאשר עודף מים - מוביל בראש - אלא אם תערובת הגידול קלה מאד ומנקזת מיד את עודפי המים. ישנם מצבים, שבשמש מלאה בחודשים יולי-אוגוסט, נשקה את העציצים כמה וכמה פעמים במהלך היום, במשך כ-5 דקות בכל פעם (שיטה נקראת השקיה בפולסים).

הכנת העציץ

החומרים היבשים: עציץ - מחרס, עץ, פלסטיק, מתכת או כל חומר אחר, יש לבדוק שיש פתח ניקוז (החור שבקרקעית) ושהוא פתוח. טיפים: מיכל בצבע בהיר עדיף, צבע כהה מתחמם ומחמם את האדמה, השורשים והצמח. בעציץ קטן תערובת הקרקע תתייבש מהר, הצמח יתנוון מהר יותר והשורשים יימלאו את הכד הקטן מהר יותר... בתחתית העציץ נניח **חומר מנקז** כגון חצץ, טוף, חלוקים וכד' בכמות מתאימה לפי גודל הכלי, ז"א בכלי קטן כדוגמת מיכל בו שותלים רקפת גם 2 ס"מ גובה יספיקו, בכלי גדול - מינימום 10 ס"מ ואפשר גם יותר.

מצע שתילה - ניתן להכין לבד או לקנות מוכן. תפקיד המצע הינו לאצור ולהחזיק מים וחמרי הזנה לשימוש מערכת השורשים אך גם לנקז עודפי מים. יש להשאיר רווח בין האדמה שבמיכל לבין שפתו, ובמרווח זה נוסיף חומר חיפוי, צמחי או דומם.

צלוחית - מניחים מתחת לעציץ למניעת איבוד המים ונגירתם על ריצופים. הבעיה - המים מכילים מלחים, אשר נשטפים לצלוחית וחוזרים ממנה בחזרה לצמח. מומלץ להגביה את המיכל מעט מעל הצלוחית ואז לא יחזרו מלחים לעציץ.

חיפוי - אפשר להשתמש בחיפוי דומם כגון חלוקים, רסק עץ, עלים וכד' או לשתול בתוך העציץ (בתנאי שהוא גדול דיו) צמח משתרע כגון קיסוס שיכסה את פני הקרקע. חומרי חיפוי שונים ימנעו התאיידות מים והתייבשות של המצע. עובי השכבה בחיפוי דומם היא 1-3 ס"מ כתלות בגודל המיכל. יש לחדש את החיפוי עם הזמן ולפי הצורך.



בחירת הצמחים והטיפול בהם

יש לבחור צמח בריא, בעל עלים ירוקים ושלמים, עם נוף צפוף ומאוזן, ללא עשבייה וחיות נוספות. השורשים צריכים להיות בצבע לבן, מערכת שורשים מפותחת אך לא כזו שממלאת את כל העציץ עד כדי כך שאין אדמה כלל.

דישון - אפשרי דרך מערכת ההשקיה או בדשן בשחרור איטי. יש חומרים אורגנים ויש גם כימיים. יש להקפיד לשטוף את האדמה מעודפי מלחים שנותרים בה, זאת על ידי השקיית העציץ עד לנגירה ויציאת המים מדי פעם. במקרים של מחסור או עודף בחומרי הזנה הצמח כבר ייראה סימנים כגון הצהבת עלים, עורקים צהובים או כהים, כתמים על העלים, גבעול רפוי ועוד...

משקל - במיכלים על גגות יש חשיבות למשקל העציץ, ויש לבדוק מראש את העומס המרבי המותר על הגג. יש לקחת בחשבון את משקל המיכל עצמו, את משקל מצע הגידול ואת משקל הצמח בבגרותו.

העברת צמח למיכל - לאחר שהצמח גדל והשורשים סילאו את המיכל - יש לבצע קיטום שורשים ולהעביר את הצמח למיכל גדול יותר ובו מצע מתאים.

לכל צמח יש את גודל המיכל המתאים לו. הכלל הוא פשוט, לצמח שגודלו הסופי קטן - מיכל קטן, לצמח שגודלו הסופי גדול - מיכל גדול. צמח שהמיכל שלו 'קטן עליו' - השורשים יימלאו את המיכל, הצמח לא יתפתח כראוי, לא ייראה טוב וחייו יהיו קצרים.

בחרתי להראות שלוש אפשרויות שונות לשתילה בעציץ, על פי גודלו: קטן, בינוני וגדול.

עציץ בינוני

מס' צמחים מאותו הסוג (תבלינים): **ריחן הבזיל** (בזיליקום), **שום הנירה** (עירית שומית), **אזובית מצויה** (זעתר), **בת קורנית** (תימין). נבחרו כאן ארבעה צמחי תבלין אשר משמשים למאכל ולתיבול, אך ניתן באותה המידה ליצור עציץ מצמחים המשמשים לחליטה כגון: **זוטה לבנה**, **לואיזה לימונית** (ליפיה) ו**בבונג דו-גוני** (קמומיל). וכמובן - אפשר לערבב... העציץ - מחרס עם גלזורה לבנה, יוצר שילוב קלאסי נעים לעין בין הלבן לירוק. יש לשים לב לעונתיות, כך למשל הבזיליקום אינו גדל בחורף בחוץ, והקמומיל אינו גדל בקיץ... אפשר להחליף ביניהם בהתאם לעונה. כמו כן, יש לקטום את הצמחים כל הזמן גם אם לא משתמשים בהם אחרת יגדלו יתר על המידה.

1. הנחת הצמחים במיכל לבדיקת התאמתם
2. איטום החור על ידי הנחת אבן טוף גסה
3. מילוי אדמה מעל שכבת טוף ראשונית
4. קיטום שורשים ידני
5. הוצאת הצמחים מהעציץ המקורי והנחתם במיכל החדש
6. המיכל החדש מוכן!





עציץ גדול

קומפוזיציה של מספר צמחים שונים: עץ קטן - **הדר הקלמודין**, עשבוני - **ליריופה כדנית**, רב שנת - **קיסוס זוחל 'מגוון' עלה קטן**, עונתי - **סיגל תלת-גוני**. רוב הצמחים הינם רב-שנתיים, והם מהווים את השלד הקבוע של הכד. העונתיים - יוחלפו פעמיים או שלוש בשנה, לפי העונה ובהתאם לצבעוניות ולמראה שרוצים להשיג.

1. מילוי שכבת טוץ
2. מילוי כשליש אדמה מעל שכבת הטוץ
3. הנחת הצמח במיכל לבדיקת גובה המילוי
4. ניקוי עשבייה
5. הנחת הצמח במיכל החדש ולידו צמח שני (ליריופה כדנית) והוספת אדמה
6. הוספת הצמחים הקטנים (קיסוס, סיגל)
7. קיטום ענפים וקיטום פרי להפחתת משקל ואיזון העץ
8. המיכל החדש ובו הצמחים מוכן!
9. חלופה עם פרחים לבנים. ❁

מקורות: "גינה בעציצים", מאת גיי סרץ', בעריכה מקצועית של נורית חרמון, הוצאת קלסי-כנרת